

DEBRECZENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Debrecen, collegium.

Megjelenik havonként kétszer.

Felelősszerkesztő:

KISS ENDRE.

Szerkesztőtársai:

**B. Kiss Pál, Biki Andor,
Venetiáner Sándor.**

Kiadóhivatali főnök: **Gönczy Béla.**

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 5 korona.

Fél évre 2 kor. 50 fill

Ifjúsági egyesületeknek 4 korona

Főiskolai hallgatóknak 3 korona

Egyes szám ára: 30 fillér.

Epilógus.

A „Debreceni Főiskolai Lapok“ most megjelenő száma egy évfolyamnak záró határkövét jelenti. A tiz hónapból álló iskolai évnek első hónapjában még nincs tökéletesen kialakult ifjúsági élet, az utolsóban pedig annak mozgalmait teljesen háttérbe kell szoritaniok a komoly tanulmányozásoknak, a vizsgákra való általános készüléseknek, — így ifjúsági életünknek részint megfigyelését, részint eredményeit tulajdonképen 8 hónapon át van helye és ideje, hogy lapunk bemutatassa.

Ugy hiszem, hogy mielőtt lemondanék arról az állásról, melynek teendőit talán több ambícióval, mint sikerrel végeztem, mielőtt elhagynám kollegáimat, kiknek egyrésze ez év folyamán talán meg nem érdemlett vádokban; másrésze talán meg nem érdemlett kitüntetésekben részesített; szükséges néhány szóval visszapillantást vetnem a küzdelmekben inkább, mint eredményekben gazdag eseményeire.

Visszapillantás alatt nem sablonos beszámolást értek a Főiskolai Lapok jelenlegi évfolyamának produkciójáról, de nem is annak az iránynak védelmezését, melynek én hive voltam, vagy azok eszméi támadását, kik más lobogó alá csoportosultak. Az elsőt nem tehetem azért, mert egyrészt irtózom a sablontól, másrészt pedig ez év nem közönséges eseményei folytán különben sem lenne értelme a közönséges beszámolóknak; a másodikat pedig azért, mert e búcsuszó írásába, mely egyuttal valószínűleg a főiskolától, sőt a várostól való válasomat is jelenti, nem akarok disszonáns hangot vegyíteni

Különben a válás percében nem is volna helyén való terjedelmes beszámolókkal, vagy reflexiókkal állani elő. Elegendőnek tartom azt megemlíteni, hogy midőn ez epilógus megírása előtt elolvastam szerkesztői beköszöntőmet, megnyug-

tatással láttam, hogy attól a programtól, melyet abban ígertem, sohasem tértem el egy hajszálnyira sem. Ha sajnálom is, hogy — talán épen ezért — nem tudtam mindenkinek tetszését megnyerni, büszkén jelenthetem ki, hogyha szerkesztői működésemmel nem fűződnek is nagy eredmények, az az egy érdeme megvan e lap jelen évfolyamának, hogy hasábjain mindig az igaz meggyőződés szavait igyekeztem megszólaltatni.

Most megköszönve munkatársaimnak szives támogatását s az olvasó közönségnek jóindulatát; pontot teszek szerkesztői működésem végére, hála-lásan gondolva vissza azokra, akik eszmémnek barátai s harag nélkül azokra, kik irányomnak el-lenségei voltak.

Debrecen, 1906 május 7.

Kiss Endre,
szerkesztő.

Néhány szó ősmagyar mitológiánk kérdéséhez.

Annak dacára, hogy az emberi szellem, az emberi mivelődés nagy harcában a magyar tudományosság becsületesen kivette a maga részét és az emberiség szellemkincsének hatalmas gar-madájához, amit az évezredek során gyűjtött össze, nem egy-két keveset érő kinccsel járult, egyről megfeledkezett, pedig azzal tartozik önmagának, a nemzeti becsületnek, az ősmitológia, illetve rekonstruálása.

Szinte megfejtethetlennék láfszik előttem, hogyan lehet, hogy ez a faj, amely multjához, ősi hagyományaihoz olyan merev konzervativizmussal ragaszkodik, leghagyta magáról törölni az ősfaji zománcot úgy, hogy annak nyomai is alig láthatók s ezzel kivetkőzött ősnemzeti sajátságaiából csaknem annyira, hogy ősmultjával sok tekintetben megszakította az összeköttetést.

Akármilyen erővel lépett föl az idők kényszerűsége folytán az új rend a régi ellen, de annak nem szabad lett volna megtörténnie. Az irtóháború legbecsesebb kincsünk ellen sikerült s ma már ember legyen, aki egy-két sokat érő gyöngyszemen kívül a tenger idők mélységes mélyéről fel tud hozni s meg tud menteni valamit. Roppant mulasztása a minden erővel terjedő új rendnek, hogy kigunyolni tudta nemzeti hagyományainkat, de, hogy abból igyekezett volna kuriózumként valamit megtartani, feljegyezni, ezt nem tette. De még érdekesebb, hogy a Koppányok, a Vathák tudtak vért is hullatni érte s megmenteni fiainknak, az utánok következő nemzedékek elmulasztották, ha pedig mégis megtették — amiről ugyan nincsen biztos tudomásunk — és mégis megsemmisült: akkor az új rendre hárul az ódium teljes mértékben, vagy legalább is a felelősség.

Az első király, mikor irtó harcot indított ellene, nem is gondolta, — hogy mig bekapcsolja népét az európai népek nagy láncolatába s így megmenti az elpusztulástól, — ugyanakkor megöli azt, ami a késői nemzedékre a tudomány szempontjából olyan sokat érő ösmultunkat, ami számot adna a faj ősvilágnézletéről, ifjúkoráról, költészetéről, ősléktanáról, kulturájáról; hiába, az volt a meggyőződése, hogy a nemzetirtó harcok viharában megfogyott nemzetet nem lehet másképp, csak így biztosítani.

Összetörte tehát a régit, a nemzeti hagyományoknak akkor talán már évezredek épületét és annak romjaira épített, de teljesen össze nem törhette. A messze hazából behozott nemzet őrszellemei félrevonultak elfoglalt birodalmukban s éltek még rejtve, titkon tovább, fel-felcsillant régi dicsőség emlékére oltárakon az áldozat tüze. Amiknek fénye ritkábban lobogott fel s az ő mithosz elvesztette vonzó hatását s nem élt aztán, csak a regősök, hegedősök ajkán s az utolsóval az ő emlékek is sirba szállt.

Hogy sokat veszítettünk ezzel, már jó másfél, vagy kétszázaddal előbb gondolkozóba ejtette a multunkkal foglalkozókat és már előttük feltárult a kérdés, hogyan lehetne azt, amit még lehet, megmenteni? És hozzáfogtak a kérdés fejtegetéséhez (Otrokocsi—Fóris, Cornides, Horváth István stb.), azonban eltévedtek és ha sikerült is egy-két adatot dülőre vinni, az is nem sokára összeomlott, mert, természetesen, ingatag alapon

állott. A legújabb időknek sikerült a nyelvtudomány előhaladásával azon a téren, — amelynek határa beláthatatlan messzeségbe terjed ma is még, melyen az utat is rég befedte az idők moha, s az egykor legmélyebb nyomok is alig láthatók — némi eredményt elérni az utazások, az önfeláldozó kutatások után, de ez még ahoz, hogy felépíthessük ösmultunk nagy mitológiáját: nagyon kevés. Egy bizonyos, hogy olyan lassu menetben haladunk s törekszünk az összeállítás felé, hogy soha így megvalósulni a terv nem fog, mert oly óriási horderejű kérdés ez, amely roppant fizikai és szellemi erőt igényel, olyat, aminőt egyesek minden erejük megfeszítésével is produkálni nem tudnak és magukra hagyatva sem a Kőrössi—Csomák, sem az Ipolyiak, sem a Kandra—Kabosok vagy Lugossiak ezt megfejteni nem fogják, sem pedig ennek a kérdésnek jövődjé zászlovívője, az olyan gyakran és sokszor emlegetett protestáns papság. Itt egy egész emberöltőnek, egy egész nemzedéknek összefogott munkaerejére van szükség, de nem úgy, hogy minden egyes egymástól elszigetelve dolgozzék, hanem úgy, hogy maga az állam, vagy annak megbízásából a tudományos akadémiái vegyék kezükbe a kérdést. Nem mondjuk, hogy eddig nem tettek semmit, de a nemzeti becsület érdekében ezen a téren a követelményekhez képest még nagyon keveset. Az még, hogy összegyűjtetik a néplélek prózai és költői termékét s hogy néhány fiatal nyelvészt Helsingforsba meg máshova küldenek, nem elég. Ha az állam 40—50 milliót ki tud adni egy országház felépítésére, ahol milliókat dobnak ki a bel- és külföldi sajtó megvesztegetésére — vagy legalább dobtak ki eddig — pártszervezetek összehozására, százmilliókat a rendőr és katonai állam hazug nagyhatalmi poceának fentartására, magyar királyi udvartartásra, ami nincs, géphivatalnok sereg eltartására és így tovább — ott áldozhatnak kulturacélokra is. Tessék hatalmas állami alapítványokat szervezni — amire ugyan eddigi szűk látkörű államférfiaink közül alig gondolt valaki, — azon széles látkörű, világműveltségű kulturembereket nevelni s szétküldeni őket nem egy-két hónapra, vagy egy fél évre, hanem esztendőig tartó kutatásra a szélrózsa minden irányában attól a ponttól, ahol a tudomány megállapította, hogy ott volt fajunk bölcsője s ott kezdett eszmélkedni. Ott a darzsilingi magaslaton félbeszakadt tragikus ut nem fog visszaretteneni egy fajmagyart sem, mert

annak a tudata, hogy csak egy kövel járult hozzá lerombolt multunk nagy épülete felépítéséhez, büszke öntudattal tölti el. Ha a külföld meg tudja tenni, hogy szétküldi a világ összes államaiba fiait, miért ne tehetnénk meg épen mi? Megszaporodnak az államháztartás gondjai? Tessék okosan beosztani a szükségleteket, de a kultúra céljaira az eddiginél ezután sokkal többet kell áldozniok, mert a kultúra zászlóvivői az igazi katonák, akikre boldogulás szempontjából az államnak, a nemzetnek sokszorosan szüksége van. Majd amikor a mi fiaink nem szégyelnek elmenni a tokiói egyetemre, attól féltőkben, hogy nevetség tárgyai lesznek, hogy oda mennek keletre, ahol legelőbb kél fel a nap, majd amikor főuraink oroszán meg tigris vadászatra nem Afrikába mennek, hanem Kőrössi—Csoma útján indulnak el, és mécenásként vállalkozó tudós főket elindítanak, majd amikor átmege a kérdés fontossága mindazoknak a köztudatába, akik előtt még értékes, becses a tudomány és a nemzeti mult, amikor tehát sorompóba áll anyagi és szellemi összes fegyvereivel a magyar tudományos világ: a kérdés akkor lép a megvalósulás stádiumába. Fel kell hivnunk szóval, tollal az állam, az egyesek, a nemzet nagy egészének a figyelmét — a nemzeti becsület szempontjából e rendkívüli fontos kérdésre s beleoltani különösen a most növe nemzedékbe, akire oly sok munka várakozik a nagy nemzeti élet megteremtése terén e kérdés rendkívüli, nagy horderejét s felkölteni érdeklődését és figyelmeztetni arra, hogy hagyományunknak, ős mithológiáknak

legértékesebb s zemeit valószínű, ott fogjuk megtalálni a nép egyszerű fiánál, aki még a csillagokból olvas és sejt a jövőt, vagy annál a lenézett kuruzslónál, aki varázs-igéivel jár gyógyítani, abban a regében, ami elhangzik a pásztortüzek mellett néha éjszakákon vagy abban a furulya nótájában, amely belekap a szivünkbe olykor-olykor, amely a pusztáknak, a magyar földnek még egyik veszendő romantikája.

S bizony, ha most anyagi és szellemi erőnk összeségét latba nem vetjük közös erővel s fajunk egyszerű ösvilágát, — amit ma még elég homály takar, kideríteni nem fogjuk: az idők sebes folyama mind többet és többet iszapol be közös kincsünk-ből, aztán nagyon nehéz lesz napvilágra hozni, megteremteni vagy rekonstruálni mithológiánkat, vagy talán soha se sikerül.

B.

Versek.

Irta: *Kiss Endre.*

Társaságban.

*Egy lánykáról beszél a társaság
Smindenki tud róla valami szépet.
Dicsérik üde arcát, szép haját
És sugarát sötét szemének.
Elmondják, megnyerő a modora
S amilyen szép, ép oly kedves, szerény.
Habár manapság ez biz nagy csoda;
Nem hallszik róla, csak jó vélemény.*

Mesék.

Volt egyszer egy szegény gyerek, aki szerelmes életében már százszor meghalt és újra feltámadott. Irt izzó keservvel fájdalmas, lemondó verseket és vad hevülettel költött örömtől lángoló himnuszokat. A középutat nem ismerte. És egyszer, valami bolondos véletlen folytán, útjába vetődött egy szép leánynak, aminőt még sohasem látott, amilyenről még sohasem énekelt. Természetesen beleszeretett és talán a lány is jó szemmel nézte őt.

A fiu szerelme olyan volt, mint az izzó vaskohó; a lányé, mint a csendes áhitat és a kettő között láthatatlanul mégis meg volt a kapocs. A láthatatlan kapcsolat azonban nem válhatott érthetlenné, — mert történt egyszer, hogy a szerelmes fiu ajkát elhagyta a vig dana, el a keserves fájdalom s helyet adott valami finom, lehetszerű bús panasznak.

*

Volt egyszer egy kis leány, akinek haja barna volt, mint a sötét éjszaka, arca rózsapiros, mint a fakadó hajnal,

akinek a szemében ott csillogott a dél vakító sugára, az ajkain előzőnlött az alkony rózsapirja és aki szép volt, mert azt hitte, hogy nem az. És volt a kicsi barna leánynak egy szöke babája, amelyet picicé ágyába téve, ott tartogatott egy nagy álló tükör lábai között. A tükör előtt szokott játszani vele, öltöztette magavarrta ruhácskákba, fésülgette göndör-szöke haját és elgyönyörködött felnyiló és ismét lecsukódó s zemeiben. Az eleven barna és a törekeny szöke babát körülöngte az ártatlanság tavaszi illata.

Történt aztán egyszer, hogy amint a kis leány megint játszani akart babájával, tekintete véletlenül a a tükörbe esett, meglátta benne magát és megijedt a maga szépségétől. A baba a földre esett és eltörött.

A kis leány pedig elővette a zsebkendőjét és letörölte vele a könnyeit. Aztán kidobta a babája cserepeit az ablakon és göndör szöke fürtök helyett kicsi kezei selymes érintésével, forró csókjai lágy özőnével elkezdett ápolni egy picike, alig serkedő, fekete — bajuszt.

*

*

*Nem tünhetik fel, hogg én hallgatók,
Nem is tudják, hogy ismerem őt én is.
Oh, ismerem jól! Ám van arra ok,
Ha késem őt dicsérni mégis.
Mert mért is lenne hang az ajkamon,
Mig egy érzés rezg át a lelkemen?
Szavakkal azt ki ugy se mondhatom,
Hogy mily kedves e szép leány nekem.*

Báli hangulat.

*Itt hullámszik a bálteremben
Sok rózsárcu szép leány.
Egynémelyike táncra lebben
Vidám mosollyal ajakán.
Meg most sok ifju szive dobban
S ég sok szemben szerelmi láng,
Hisz ennyi szép lány egy csoportban
Paradicsom, mely földre szállt.
Szemeim mégis alig látják
Meg a bálterem szépeit.
Keresnek folyton egy leánykát,
Kiről tudom, hogy – nincs is itt.*

Reflexió.

*Megírtam egyszer versbeszedve,
Hogy együtt volt egy társaság
S nem volt a társaságban egy se,
Aki nem dicsérte Magát.
S én néma ajakkal hallgattam,
Csak fölragyogott két szemem.
— Akkor nyílt volna föl csak ajkam,
Ha kellett volna védenem.*

Volt egyszer egy leány és egy fiu. Természetesen szerették egymást, csak hogy — titokban. Egyszer aztán valami sebesen folyó viz partján, susogó tölgyek alatt, tovaszaladó hullámok felett, a fiu megvallotta a lánynak, hogy szereti.

A leány belenézett a folyóba és azután így válaszolt:

— Nem hiszek magának. Nézzen le a folyóba, hogy kergetik egymást a hullámok. Látja, a maga szerelme is csak ilyen tovasuhanó hullám, — az első utjába akadó kövecskén megtörik.

Aztán a fiu beszélt:

— Igen, elfolyik a folyó, a hullámok meg maguktól szűnnek meg — de lássa, a meder — örökre itt marad. És épen ebben sántít a maga hasonlata. Igaz, elröpülnek, elszaladnak, mint a folyó suhanó hullámai, az én szerelmes szavaim is, — de a medrük: a szerelmem az örök.

Matolsy Sándor.

*Ha valaki bántotta volna,
Oh, akkor védtem volna én.
Szólt volna belőlem lángolva,
A mély szerelmi szenvedély.
Védném Magát minden vád ellen.
Az ellen is, hogy nincs szive.
— Hogy közben felzokog a lelkem,
Ugy sem tudná meg senkise.*

A corridán.

A corrida az a hely, ahol a derék spanyolok a bikaviadalt szokták tartani. Hivják arénának is és igen helyesen, mert hasonlít a régi rómaiak hasonló nevű épületeihez. Kívül roppant nagy kétemeletes háznak látszik, pedig tulajdonképpen nem is épület, mert teteje nincs. Az a borzasztó nagy fal belül üres. A fal mellett belül vannak az ülőhelyek a közönség számára. Az ülőhelyeken belül a korlát és az ülőhelyek közti tér a segédszemélyzet számára; ide tartoznak a banderillerók, a chulok. Legbelül van a porond, a viadal hősei számára.

És ez a tulajdonképeni corrida. Itt adnak találkozót egymásnak: a kiszemelt bika és az a matador vagy torreador nevű uriember, kinek kötelessége a bikát egy jól irányzott döféssel szíven szurni.

A spanyol nép, a corrida közönsége igen jó szívű; nem szereti, ha a szegény állat soká kinlódik. A matadorok közt csak az az ünnepelet hős, aki ilyenformán egy szúrással öli meg hatalmas szarvu ellenfelét. És mivel az ilyen szép szúrások igen ritkák, a szerencsés matadorok annál nagyobb ünnepeletetésnek vannak kitéve.

*

Don Bardes madridi nemes lovag nem szívesen vitte el ifju szép jegyesét a corridára. A matadorok megjelenése mindig nagy hatással volt a szép spanyol hölgyek fogékony szívére. Tudta, hogy e hatás elől az ő bájos jegyese, donna Amália, sem szabadulhat meg, bár neki a délceg és gazdag don Bardes nemes lovag az elgyűrűzött jegyese.

A mai viadalon különben is egy merész ifju lovag fog fellépni, don Alberto, aki talán soha matadorrá nem lesz, ha szerelmes nem lesz donna Amáliába.

Don Alberto és Bardes rokonok voltak egy közös nagybácsi révén, kinek összes rokonságát ők ketten alkották.

Az öreg nagyon regényes hajlamu bácsi volt, lelke örömmel édelgett a dicső multon; a jelent pedig a legsötétebb szemüvegen nézte.

— Persze, szeretnék a fiuk, ha rájuk hagy-nám a vagyonomat. De mivel érdemelték azt meg? Mit tettek idáig, bár a harminczadik éveik-hez is igen közel jutottak? Bizony semmit. És ennél fogva nem kapnak semmit. Még ha legalább a corridon kitüntette volna magát valamelyik. De így! — Még nem tudta, hogy Alberto öccse ma lép fel a corridon.

De nemcsak a nagybácsija, hanem az ide-álja is közös volt a két ifjunak. Donna Amália. Ő azonban nagyon mély belátásu leányka volt és don Bardes hallgatta meg, mert az a nagybá-csija nélkül is igen gazdag, s a mellett csönde-sebb, szerényebb volt, mint szilaj unokaöccse; férjnek tehát így alkalmasabb. És a nagybácsi is többször időz vele, mint az unokaöccsével, bár egyformán nem szereti őket.

Don Bardes a nagybácsi óhaja dacára is tá-vol tartotta magát a corridától, sőt valami jól eső érzéssel gondolt arra az udvarias bikára, aki szembe fog állani az ő kedves unokatestvérével, aki az ő drága hölgységét, sőt a még drágább nagy-bácsit akarja tőle elragadni.

Kár, hogy a bika oktalan állat, nem lehet vele okosan beszélni. Éppen azért a jegyesét bizony nem szívesen vitte a corridora. Mert hátha sike-rül a fickónak a játék.

— Madonna, a tiliakastélyban a nagybácsi nagy névnapot tart. Nagyon szívesen venné, ha együtt köszöntenők föl bizalmasan hatvankettedik nevenapján. — A donna lenézőleg végig mérte szemével a jegyesét.

— Azt ígérte ön don Bardes lovag, hogy ma együtt megyünk a corridóra, ha jól tudom, már a páholyjegyet is megváltotta. Csak nem vál-toztatta meg ilyen hamar a szándékát és ígérétét.

Ez olyan hangon volt mondva, hogy Bardes egy szót sem szólhatott többet. Az ígérét csak-ugyan megtörtént, de csakis a donna határozott kívánságára. Ha megtagadta volna, bizony nagy vihart zúdít a fejére. Megigérte, mert azt gon-dolta, hogy ezt a vihart időközben valami gyors megjelenésű szél másfelé hajtja a feje felől.

Sajnos, a gyors megjelenésű szél elmaradt, s a lovag egyetlen viharágyuját — a névnapra való barátságos meghívást — minden eredmény nélkül sütötte el.

A donna már föl is öltözött. A kebelén pompázik egy roppant nagy virágcsokor, a leg-elegánsabb virágokból nagy szakértelemmel össze-állítva. Maga don Bardes küldette azt Madrid legelső virágkereskedéséből.

A mélyen kivágott ruha által fedetlen ha-gyott alabástromfehér kebel szinte mámorossá tette a nemes lovagot. Mennyire szeretne ő közel hajolni ahoz az üde — virágcsokorhoz. És szinte elpirul a haragtól arra a gondolatra, hogy azt a csokrot, azt a keblet ma délután öt-hat ezer ember nézegetheti a legujabb szerkezetű messzelátókon keresztül.

Óh, donna Amália nem haragszik ezért a legkevésbé sem. Hanem jegyesének bizony nem engedi meg, hogy közel hajoljék ahoz a — virágcsokorhoz. Bizonyosan összerontaná, ami-lyen ügyetlen. Adni meg szintén nem adhat belőle egy pici szálacskát sem, mert hova lenne akkor az összhang, amely éppen a szimetriális össze-állításban van.

Pedig azt a csokrot a jegyesének don Bar-des maga küldette Madrid legelső virágkeres-keedéséből...

*

A bikaviadal eleje épen nem kedves látvány. Az éhségtől felingerelt bika elébe rossz, ötforintos gebéket visznek, amiket az dühében a szarvával felhasít. Azután jönnek a banderillerók, akik apró zászlósfogóju, horgashegyű kis szuronykakat dugnak bele a bika oldalába, természetesen a művészi szellemnek megfelelőleg szépen sorjában. Ugy függnek azok az állat oldalán, mint a fodor a szoknyán.

Mikor mind a két oldala fel van diszitve a nemes állatnak, akkor jön a matador, a hős; most éppen egy új ember, don Alberto. Már t. i. csak a porondon új; odahaza vagyona felét arra költötte el, hogy híres győző toreadoroktól meg-tanulja a legszebb szurást, amittől a bika abban a nyomban összeesik.

Most már csak hidegvér, és a nagybácsi — donna Amália, — boldogság... Szóval minden meglesz.

És don Alberto lovag nagy bátorságot ér-

zett a szívében. Ugy lépett ki a porondra. Kezében vörös bársony lepel, alatta a hosszú éles spáda. Fényes selyem ruhája ragyog a napfényben. Szép férfias termete büszkén, egyenesen áll, amint végignézi az urak páholyán a sombre-on, az árnyékos oldalon. Tekintete egy páholyon akad meg. Talán éppen abban ül donna Amilia.

És a tekintet nem téveszti el hatását. Don Bardes megijedve látja, hogy hölgye jóleső érzéssel szemléli a selyemruhásnak szép férfias alakját. Még vizionozza is a tekintetet, bár igen szerény mosolygással.

— Mégis gondolta magában don Bardes, jó lenne a donna figyelmét elfordítani a selyemruhásról. Csak ne nézné olyan kitartóan! Meg sem látja azt a nagyszerű fickót, aki a bika által megölt egyik gebének megfogja a két hátulsó lábát, egyet csavarit, aztán egyet ránt rajta, s íme az amugy is összeroncsolódott rozszant paripa hátulsó része elszakad az elsőtől. Az így két részre osztott állatot aztán egészen kényelmesen löki át a korlátot. Előbb az egyiket, aztán a másikat.

— Van esze a fickónak, szólta vidáman don Bardes. No nézze már madonna, milyen nagyszerű! — És gyűrűktől csillogó kezével, tapsol a fickónak a sól-lal együtt. Sólnak hívják az aréna napos oldalát, ahol a szegény emberek ülnek, mert ott olcsóbbak a helyek.

A donna lenézőleg felel a tapsra.

— Önnek, don Berdes, nagyon durva, parasztos izlése van. És elég szerencsétlen ezt még el is árulni

Don Bardes megszontyolodva hagyta abba a tapsot.

A nagyszerű játék megkezdődött. Don Albertó igen jó matadorrá képezte magát. Nagy ügyességgel ugrik félre a feléje rohanó állat elöl. A közönség ujoncot várt és íme tanult ügyes lovag művészi játékát szemlélheti.

A dühösen fuvó állat épen feléje rohan. Mikor már alig két lépésnyire vannak egymástól, a selyemruhás egy biztos mozdulattal kirántja a vörösbársony-posztó alól a hosszú éles spádát s ragyogó élet a szemébe döfte a fuvó állatnak, s úgy tartja mozdulatlanul egy pillanatig.

Az állat meghorkan, s szinte hátra hőköl a hideg acél előtt, melynek villáma mintha megbabonázta volna. Mikor félperc múlva magához

tér, a selyemruhás már eldugta a spádát, hiszen csak tréfa, játék volt..

És a közönség tapsol a merész játéknak, melytől a lélekzete is elállott. És a selyemruhás torreador büszke mosolylyal fogadja a zúgó éljenzést és a lábaihoz hulló virágokat. Nem vesz fel egyet sem közülök. Tekintete a donna Amália páholya előtt áll meg és elkomolyodik.

Don Bardes pedig örömmel látja, hogy az ő hölgye nem tapsol, hogy az ő hölgye nem dob virágot a selyemruhásnak. Örömeiben aztán ő maga tapsol gyűrűs kezével és hangosan kiabál,

— Olé! Olé! (Éljen!)

Pedig donna Amália szinte halovány volt a félelemtől, keze meg-meg reszketett. Féltette azt a selyemruhás férfit, aki úgy játszik a halállal.

Az arena nagy. A torreadornak van elég ideje a hajlongásra, míg a körbe futó állat újra észreveszi. A selyemruhás nem várja ezt; maga megy utána, hogy ingerelje a vörös bársonyával. Mint legügyesebb komédiás, szemfényvesztő ismétli ezt a merész játékot még kétszer.

Mikor harmadszor toppan a fáradságtól ingadozó állat elé, magasra tartja a spádát, mint valami villámot, s aztán egy művészi szurással markolatig döfi a bika szügyébe.

A közönség lélekzetét visszafojva nézi a jelenetet és a sziventalált állat ünnepélyes csöndben roskad a torreador lábai elé.

És a néma csöndet a lehangosabb örömrivalgás váltja fel és hull a virág a győző lábaihoz a nézőtér mindkét oldaláról. Majd felteszi a selyemharisnyás jobblábát a leroskat állat nyakára és hajlongás helyett a vörös posztót lebegtetni a sombre páholyai felé

És íme don Bardesnek a szívébe nyilallik, amint látja, hogy bájos hölgye kipirult arccal tapsol; hogy merészen kiszakítja mellcsokra középből a legszebb részletet és odadobja a győztes lábaihoz. — Don Bardes szinte dühbe jön, mikor látja, hogy az a szentelen fickó csakis azt az egy csokrot veszi föl, pedig találhatóna szebbet is akárhányat.

A nép tapsol és várja a játék befejezését. Mert az ilyen győzőnek, ki egy szurással végzi ki ellenfelét, jogában áll az állat füleit levágni és mint ajándékot, ott helyben szíve választottjának átnyújtani.

A nép kíváncsi arra, hogy ki lesz a válasz-

tott. Csak nem donna Amália? Hiszen az már don Bardes nemes lovagnak jegyese. Mégis, úgy látszott, mintha az ő csokrát vette volna föl és rejtette volna keble fölött selyem ruhájába.

Donna Amália láztól és forróságtól ellankadva dől hátra széke támlájára. Don Bardes, ki régen rosszat sejtett, s szeretett volna jegyeseivel együtt elrohanni, igyekezett fölhasználni az az alkalmat.

— Juan! kocsit, donna Amália rosszul lett. — Az inas elment kocsiórt.

Szegény lovag don Bardes! Érezte, hogy mindjárt lecsap a villám, szerette volna megszőkíteni a jegyesét a villám elől, melyet ő most — a fülekben sejtett.

Késő volt. A torreador büszke alakja csakhamar megjelent a páholy előtt azon a szép tarka lépcsőn, melyet számára oda állítottak, és a legnagyobb ünnepélyességgel átadta választottjának a füleket, egy szép elefántcsont nyelű kis tör hegyére szurva.

És a szép hölgy boldogító mosolylyal nyujtotta neki helyette kezét, mit a lovag ajkaihoz emelt nagy méltóságosan, mint egy győztes torreadorhoz illik.

Don Bardes lovaggal a föld sokkal gyorsabban kezdett forogni, mint mással. Nem tudta, mit csináljon?

De hát ugyan mit is csinálhat az ember egy győztes matadorral szemben? A nép is azt éljenzi.

— A kocsi itt — szólj be Juan a páholy ajtaján.

És a fényes selyemruhájú matador karjára veszi a mosolygó szép hölgyet, mintha mindig a saját jegyese lett volna; leviszi a kocsihoz, beülteti és aztán maga is beleül.

— A tiliai kastély — kiáltja oda a kocsisnak.

— Ugy-e jó lesz édesem. Menjünk a nagybácsihoz névnapot köszönteni. — Szól a piruló hölgyhöz. A kocsi pedig elvágtatott.

És don Bardes még csak el se menekülhetett azon a kocsin, amit ő hozatott. És nem mehetett a nagybácsihoz névnapot köszönteni, mert kinevették volna. És nem vehette feleségül donna Amáliát, — mert don Alberto vette feleségül, akit a fülekkel együtt a jó nagybácsi is könnyező örömmel ölelt a keblére.

Alexandros.

Verseik.

Irta: Szunyogh Barna.

Anyám dala.

*Mikor apád meghalt,
Beszélni se tudtál!...
Angyali álmok közt
Bölcsődben aludtál..*

*De a temetésen
Mikor felébredtél:
Én apró kis árvám,
A papra nevetél!*

Kérdés.

*Mondják, hogy a vén nap kihül
Sok-sok ezredév után...
Nem lesz többé napsugár, dal
S meg is fagy a földünk tán!...*

*Dus templomok, nagy paloták,
Minden, minden ami szép,
Összeomlik, mint az álom,
Mint a tűnő buborék!*

*Romhalmaz lesz a mi földünk,
Óriási temető!...
Igy tanítja, ezt beszéli
Az a sok bölcs agyvelő!*

*És ha mégis igaz lenne
Mind e szörnyű borzalom,
Remegve és könnyek között
Azt kérdezi a dalom:*

*Lesz e költő, ki a romon
Egy végsőt lehelve majd,
Elrebegi, elsóhajtja
Az utolsó hattyudalt?...*

A költemény.

*A költemény csak felhős őrszi ég,
Ha nem lobog, nem ég!*

*A költemény csak szürke, szenvedő,
Ha szived temető!*

*A költemény csak kínoz, nem hevit,
Ha elhagyott a hit!*

*A költemény csak rimes szóbilincs,
Ha szived benne nincs!*

Sirvers.

*Itt nyugszik egy könnyelmű, vig legény.
Mig élt: dalolt és álmodott szegény...
Maradt utána egy pár költemény...
Meghalt — nevetve, vigán, könnyedén.*

Jelenet.

A korzó. Itt-ott már látható egy pár színes napernyő, néhány lenge tavaszi toalett. A sétány fáinak zörgős ágait még nem eléggé poetikusan lengeti ugyan a tavaszi szellő, de a katonabanda vidám keringője édes csalódásba ringatja a kedélyeket. Szóval tavaszi hangulat.

Fiatal pár. A férfi komolyodni készülő dzsentimén. A lány a házilag kezelt üvegházi növények stílusában — kissé naiv, de nagyon kedves megjelenés. Beképzelt komolykodás a modorában, láthatólag fáradtsággal elsajátított nagyképi gondolatok a szavaiban, amelyeket azonban mind meghazudtolnak nagy naivan álmódzó szemei. Inkább a saját izlése, mint a „Wienersikk“ szerint öltözködik. Eszerint nagyon bájos.

Jenő: Ez az utolsó szava, Olga?

Olga: Látja ez a kérdés nagyon szellemesen van föltéve. Igaza van, nem elég csupán azt mondanom, hogy nem szeretem. Óhajtja megtudni az okát, talán joga is van hozzá. Tehát édes Jenő, én nem szeretem magát, mert nem szerethetem. Tudja, a körülmények...

Jenő: Nem engedhetem, hogy tovább folytassa. Bocsásson meg a merészségért, de tudom, hogy eddig nem idegenkedett tőlem és maga is tudja, hogy szeretem. Ezek a körülmények, másfelét nem ismerem. Nem is szabad egyébről beszélnie. Gondolja meg, a maga korában még...

Olga: Kedves barátom, engem nem úgy neveltek, mint a többi lányokat. Én már ismerem az emberek gon dolkozását, az életet. Semmi költészet, semmi ábránd és minden csak üzlet a világon. A házasság is. A mi házasságunk pedig nagyon rossz üzlet volna.

Jenő: És a szerelem?

Olga: Vallja be édes Jenő, hogy ezt a mondatát maga is névetségesnek találja. A szerelem — fényűzés, amelyet csak nagyon kevesen engedhetnek meg maguknak. Már pedig én ismerem a maga helyzetét. Tudja, hozzátartozik a nevelésemhez, hogy semmit sem titkolnak el előlem. Tudom, hogy ma már semmi egyebe sincs, csak a jó összeköttetései. Sem kedve, sem alkalmam hozzá, hogy az életmódjának megfelelő pályát válasszon. Hiszen nem is született kenyérkeresőnek, talán annyit sem tudna megkeresni, amennyit a ruháira elkölt. Szóval magára nézve csak egy menekvés van — egy előnyös házasság. Az én hozományom pedig nem alkalmas alap jó házasság kötésre.

Jenő: És ha azt mondanám, hogy a maga elvont okoskodásai a boldogságát ölik meg, mit felelné? Ha azt mondanám, hogy még mindig van annyi reményem a jövőben, amennyi elég ahhoz, hogy a maga aggodalmaskodásait apró akadályoknak tekintsem: akkor is elutasítana?

Olga: Édes Istenem, mit tehetnék egyebet? Ne áltassa magát kedves barátom. Maga két napig sem tudna élni a plüsskanapés kaszinója nélkül, egy háromszobás lakásban. Nem tudná nélkülözni az előkelő barátokat, az éjfélutáni kártyapártiját. És végre is talán... talán én sem tudnám örökre elfeledni az édesmama zsúr-

jait, a perzsaszőnyeges szalonunkat. Lássá hát be édes Jenő, hogy lehetetlen, amit kíván!

Jenő: Es csakugyan nem szeretne?...

Olga: Hallgatok.

Itt hirtelen megakad a társalgás, mert a korzó végére érnek. Épen ebben a percben tűnik föl a távolban egy hófehér automobil, amely száguldva közeledik és rohan át a nagy térem. Amint a sarokhoz ér, hirtelen megáll. Egy fehér automobilkosztümös leány emelkedik föl az ülésről és le akar ugrani. Hirtelen megpillantja Jenőt és meglepetésében szinte akaratlanul kiált feléje. A hangja akaratosan parancsoló, de behizelgő, kérő és hívogató is egyszerre.

Jenő gyorsan kezét fog Olgával, bocsánatkérő meghajlással vesz búcsút a gondos mamától, aki eközben az elefánttal együtt utólérte őket. Gyorsan közeledik az automobilhoz és mély kalaplevétellel üdvözli a fehér ruhás lányt, aki kedveskedő arroganciával nyújtja feléje kezét, hogy fölsegitse.

Olga egy pillanatig állva marad a sarkon és szótlanul nézi a jelenetet. Lassan egy könnycsepp jelenik meg a szemében.

Cyrano.

Levél a kis színész leányhoz.

*Kisasszonyom, ha többé nem szeret már,
Ugy dobja tűzbe ezt a levelet,
Meg azt a hervadt őszirózsaszálat
És vele együtt... az emlékeimet.
Talán idővel elfelejttem én is,
Bár vérző szívem lánggal égeti
S minden virág az elmúlt szép időket,
Az elszállt bűvös álmot hirdeti...
Ha jó az este szellőszárnyakon,
S kigyul a hold az ég boltozatján,
Fülemben cseng egy régi bus mese:
» Volt egyszer egy kis színész leány... »*

*Kisasszonyom! Csak arra kérem önt:
Ha majd babér övezi homlokát,
Jusson eszébe, aki úgy szerette:
Az ábrándos kedélyű, hű barát.*

Don Calvados.

Az idealizmus réalizmusa.

Vidovich Ernő.

I.

Ragyogó, fényes bálterem. Sok-sok gondtalanul keringő pár táncol el a néző előtt, a cigány valami andalító keringőt játszik.

Egy ősz anya gyönyörködve nézi a tova-tűnő párokat. Suhogó selyem ruháján csak úgy csillog-villog az ékszer.

Ritka szép táncoló pár lejt előtte. A legtöbb férfi őket nézi, néhány irigy leányszem sokáig követi, de ők csak táncolnak édes gondtalansággal.

A leány barna: vakító fehérségü nyaka jobban világít, mint a fényes csillárok; a fiu délceg, arca csupa büszkeség, csupa fény.

Testvérek. A legjobb táncosok s pusztá gyönyörüségből táncolnak együtt. Az a tiszteletgerjesztő matrona az anyjuk.

Otthon pedig a szegényes lakásban, a füstös petróleumlámpa fényénél, íróasztala felé hajlik a férj, az apa s elhomályosuló szemekkel, ideges mozdulatokkal iparkodik megkeresni a — mindennapi kenyeret.

II.

Valahol lent Boszniában egy bolond mohamedánus, vérengző hiéna, megforgatta kését egy daliás főhadnagy szívében.

Nótás, vidám fiu volt. Lelke a tisztikarnak, aki mulatott gondtalanul, de első volt, ha a kötelesség hívta.

Megkapó látvány volt, mikor kiterítették. A fekete, napbarnította arcot nem torzította el a halál. Ugy feküdt, mintha a legelső kürtszóra öntudatlanul felugorna, hogy ott legyen, ahová az ezredét vezénylik.

Tisztársai körülvették a hevenyészett ravatalt. Mély megindulás látszott mindenkin, a kis kadét alig tudott elfojtani egy lépten-nyomon feltörő könnycseppet.

Hirtelen nyílt az ajtó. Csábító szépségü leány rohant be, a bosnyák leánya, akit a főhadnagy elcsábított s akiért az apja a keleti faj ittas bosszuvágyával megölte a főhadnagyot.

Nem szólt semmit, észre sem vette a többi-eket. Némán a ravatal mellé rogyott, homlokával surolta a hideg, kemény köveget, mélységes fájdalmában ajkával harapdálta a ravatal lábát s a szomjas föld mohón itta be könnycseppjeit.

Egy szem sem maradt szárazon. Még a kőszívü ezredes fehér szakállán is végig folydogált egy könnycsepp.

Megkapó látvány volt. A ravatal mellett az összetört szívü leány, aki szerelmével megölte minden boldogságát. Körülötte a sok marcona katona, akik rég elfeledtek sirni s most ez a jelenet megtanította valamennyit.

Szegény főhadnagyot ez a jelenet kiengedelheti kora haláláért.

Valahol, kis akáclobos falujában e leány édes gyönyörüséggel tekint minden pünetben vékony karikagyűrűjére, amelyet a főhadnagy adott neki, igérve örök hűséget, örök szerelmeért.

III.

A rokoko stílü szalonban egy leány zongorázott. Nagyon szép volt s hideg, mint a márvány.

Észre sem vette, amint körülötte jártak. Szóltak hozzá, csak játszott, ha hirtelen megkérdezték volna, mit játszik, bizonyára nem tudta volna megmondani.

Hát igen, elhagyták egymást. A napsugarak izzó szerelemnek immár vége, többé nem látják egymást. Hasztalan az a nagy szerelem, ha nincs kaució s az nem volt: az utjaik elváltak, a hirtelen nagy szép csendesen haza ment, rideg, rendetlen legénylakásába, ő meg zongorázott tovább, mintha nem is találkoztak volna soha.

Visszaálmodta az egész történetet. Szíve félve gondolt reá, nagyon törékeny mese volt, hát még a gondolata is eltűnik a valóságban, az álomból — hiszen csak szép álom volt, nem marad semmi.

De jól történt ez így. Lassan elfeledik egymást, majd csak előkerül a két megváltó, a mészáros bankár szeplős arcú, vézna leánya s a dúsgazdag, goromba parlagi gavallér. S a kötelesség között végtelen szeretettel gondolkodnak vissza egymásra, ez az igazi ideális szerelmek.

Idegesen felkacagott, aztán hirtelen diva fülbeinászó keringőt kezdett játszani.

S ebben a pillanatban a kis hadnagy leány vének szegezte revolverét. A szobáját áthátrált füst és pernye töltötte be s a történetből, a szerelemből nem maradt más, csak füst és pernye.

IV.

Legszebbek a májusi esküvők. A hónap maga verőfényes, virágillatos lelkével szinte megváltoztatja a szerelmeseket s ezt az ideális szerelme tartást még ideálisabbá teszi.

Ragyogó, májusi esküvő volt. A menyasszony szőke s fiatal, mint a hajnal, a vőlegény pedig délceg férfi. Mindenki kedvtelve nézte a boldog párt, azok pedig látható gyönyörüséggel álltak a pap előtt s a dogma azt hirdeti, hogy ott lehet hazudni.

A templom végén hideg oszlop mellett meg-
ött egy ifju. Fejét néha az oszlophoz tá-
otta s méla fásultsággal nézte az egész
tet.

Észébe halk mondatok ötlöttek. Előbb azt
ta:

— Az ember nem mindig emlékezik az ál-
t. Az álom tovaröppen s csak akkor ra-
k meg, ha elég hirtelen ébredünk fel s ha
n élénken gondolunk rá, mert semmi sem
el gyorsabban, mint egy álomnak a képe.
vagy két másodpercnek a műve s ha az
nem rögzíti meg, elvész a mysticizmus
iban, mint... az álom.

Azután meg az:

— Az élet csupa idealizmus, de a ragyogó
köntös alatt nem rejtőzik más, csak maga
lizmus.

Mert az a leány őt szerette.

V.

— Kisasszonyom! Azt kérdezte maga egy izben
, mi hát az élet ideálizmusa? Tudja, még
on régen volt — s itt elmosolyodunk mind
tten s azt mondjuk: akkor. Nos hát igen,
volt. Nem feleltem akkor, ime most meg-
n a választ, olvassa el ezeket a történeteket,
pointe-t ne olvassa el, az ostobaság.

Azt is kérdezte maga, miért boldogtalan
ember, hiszen az élet gyöngyvirágos,
igaras tündéralom, selyemszálaktól tündöklő
és. Sajnos, a himzésnek is van fonákja s a
érálomból van felébredés. S mi, akik hisszük,
tjük ezt s örömet lelünk ebben a keserűség-
— mi vagyunk a boldogtalanok.

Gixer.

*Valahol távol, valahol messze,
Ködbe vegyülve, semmibe veszve
Pici leányka énekel.
Megver a nóta bűvös dalával
S dallamos volta szivemen által,
Keresztül száll a lelkemen.*

*Elfog az ihlet, fogom a tollat,
Galambom téged versbe dalollak,
Ki talán szintén énekelsz,
Valahol messze, valahol távol,
Tudja az Isten merre babádtól,
Bűvös dalod hol ködbe vesz.*

Perceg a tollam, írom a verset.

*Mondja a vers, míg rim rimet kerget
Hogy én szeretlek tégedet,
Smessze tetőled, vágyva utánad,
Csókolom, — írom — pici orcádat,
Ölembe hajtod fejedet.*

*Hamis az élet, hamis a dalja,
Ha mélybe száll, vagy fel a magasba,
Hamis e verses danának,
Valahol távol, valahol messze,
Gixerbe menve, gixerbe veszve
Elhal a hangja a lánynak.*

Matolcsy Sándor.

Achilles sarka.

— Elbeszélés. —

Irta: H. Nagy Jenő.

Sebestyén Gyurkát bizony bevették katonának
erővel. Pedig nem akarta a mundért felvenni semmi
áron. Nem azért, mintha talán nem lett volna
kedve a gyöngyélethez, vagy gyenge lett volna,
hanem azon egyszerű oknál fogva, hogy Sebes-
tyén Gyurka nazarénus volt. Még pedig buzgó,
aki büszkén vallja magát annak s hitében állha-
tatosan kitart.

Mikor az apja, az öreg Sebestyén Gerzson,
a nagy nazarénus-apostol, a halálán volt, az is
azt mondta neki halálos ágyán:

— Fiam, buzgó nazarénus légy!

És Sebestyén Gyurka meg is fogadta apjá-
nak halálos ágyán mondott szavait, mert tényleg
vallásos volt. Nem evett egész életében húst s
még ha kényszerítették volna sem fogott volna
puskát vagy pisztolyt a kezébe. A mult télen
is, mikor rablók törtek a portájára s pisztolyok-
ból lövöldöztek be hozzá az ablakon, pusztá kéz-
zel ment ki s az öklével vágta az egyiket úgy
halántékon, hogy az ott maradt.

Derék legény volt Gyurka és szemrevaló!
Sok leánynak dobogott hangosan a szive, mikor
Gyurkát vasárnaponként az ünneplő ruhájában, roz-
maringgal a gomblyukában s kipedrett kis baju-
szával az utcán végig menni látták.

De nem kellett neki sok leány. Elég volt
neki egy is.

Varga Tercsi betöltötte az ő szivét egészen,
ugy, hogy nem is jutott másnak hely.

S lám, most bevették Gyurkát katonának.
Természetesen protestált minden erejéből s ékes
nyelvvel magyarázta, hogy ő nazarénus, hogy nem

fog fegyvert: nem hajtottak rá s mikor nem akart szépszerivel menni, elvitték erővel.

Éppen csak annyi ideje volt, hogy leszalad-hasson Varga Tercsihez. Tercsi éppen a baromfikat etette, mikor Gyurka rárontott. Nagybúsan mondta neki:

— Tercsikém, szentem, megfogtak, elvisznek katonának!

A hír Tercsit is kényelmetlenül érintette, mert elkezdett pityeregni s nem tudott egy szót sem szólani.

— Tercsikém, ugy-e sajnálsz?

A leány csak zokogott s fejével inte, hogy: igen.

Erre Gyurkában is felébredt a jövődöbeli katona s szinte fenyegetőleg mondta:

— De ne sirj lelkem, nem sokáig tart ez. Hamar elröpül az a három esztendő s én újra itt leszek. Ugy-e megvársz Tercsikém?

A leány biztosította, hogy megvárja Gyurkát, hogy nem fog feleségül menni senkihez, csak Gyurkához s addig, míg távol lesz, szüntelenül rá gondol.

Igy hát elment Gyurka. De a kutyadolog csak azután kezdődött. Megérkezett a kaszárnyába. Mikor legelőször ki voltak rendelve gyakorlatra, Gyurka nem akarta kezébe venni a fegyverét. Az őrmester dühösen kiabált rá:

— Fegyvert a kézbe!

Gyurka csendesen válaszolt:

— Nem tehetem, vallásom tiltja. Nazarénus vagyok.

Az őrmester dühbe gurult, jelentést tett a hadnagynak, aki, midőn meghallgatta az őrmester jelentését, rögtön kiadta rendeletét:

— Kurtavasra a fiut!

Gyurkát tehát kurtavasra verték, de nem javult meg. Mikor kiszabadult, még csökönyösebb volt, mint azelőtt. A hadnagy nem birt vele, a főhadnagy sem. Akármit csináltak vele, nem használt semmit. Kurta vasra verték, ütötték, pofozták, börtönbe csukták, kikötötték s mikor kiszabadult, éppen olyan volt, mint azelőtt. Nem lehetett vele birni. Már arról beszéltek, hogy főbelövik, mint aki többszörösen és szándékosan vét a felsőbb parancsnak. A kapitány egy jószivű, kedélyes öreg ur, rapportra rendelte.

— Miért nem akar maga fegyvert fogni?

— kérdezte tőle.

— Kapitány ur — felelt Gyurka, ki a legutóbbi időkben úgy nézett ki, mint egy csontváz a sok éhezéstől s szenvedéstől — vallásom tiltja. Nazarénus embernek nem szabad hadakozni, mert aki fegyvert fog, fegyverrel vész el. Édesapám is meghagyta halottas ágyán, hogy hü legyenek vallásomhoz. Nem akarom a haldokló végakarátát megszegni.

A jószivű kapitány megsajnálta Sebestyén Gyurkát: még aznap dobos lett belőle. Ettől fogva jobb dolga volt.

Tercsire sokat gondolt. Mikor kimenőjén találkozott asszonyszemélyekkel, mindig Tercsi jutott eszébe s mindig számlálgatta a napokat, melyek még szive választottjától elválasztják. Hogy vágyott már utána! Hiszen három éve hogy nem látta! S boldogságában rózsás reményeket táplált s már az esküvő rendjét is kigondolta magában.

Végre letelt a nehezen várt három esztendő. Hazaeresztették.

Szinte megittasult az örömtől, mikor először pillantotta meg szülőfaluja tornyát, az ismerős házakat, ismerős embereket.

Vigan köszöntötték az emberek s a leányok, amint az utcán végig ment. Száz ember megállította volna, ezerféle apróságokat kérdezni, de ő nem maradt sehol, ment, sietett, hogy minél előbb keblére ölelhessen az ő szeretett Tercsijét.

Amint belépett Vargáékhoz, nem talált senkit az udvaron. Belépett a pitvarba, majd a konyhába. Sehol senki. Végig járta a szobákat. Végre az utolsó előtt egy kis neszt hallott. Nagy bátran belépett.

A következő pillanatot nem lehet hiven leírni. A kölcsönös megijedést az arcokon, a harag, a bosszu eltorzulását a Gyurka arcán; a félelem, a gyáva kétségbeesés kifejezését a Tercsi s az új szeretője Balogh Miska arcán csak látni kellett volna.

Gyurka csak állt egy helyben. Tétován nézett körül, mintha rossz, idegen helyre nyitott volna be, mintha nem Tercsi volna az a leány, aki a Balogh Miska ölében ül.

Egy pokol szakadt a Gyurka szívére, tele annak minden csalódásával, gyötrelmével, bosszujával...

Bosszujával? — Igen!

Mert amit kurtavassal, ütéssel-veréssel, kardlapozással, börtönbe csukással s a legválogatottabb kinzással nem lehetett vele végrehajtatni, azt most megtette önként: felkapta az asztalon heverő nagy kést s leszurta a csábitót s az elcsábitottat! . . .

Temetőben.

(„Anyám“ ciklusból.)

Novemberi este...

*A sírdombok felett őszi szél suhan át,
Mintha szárnyra kapná a gyászoló szívek
Zokogó sóhaját...*

Itt járok közöttük

*Sa szívem oly nehéz, a vihar dúl benne,
Hej! csak egyszer tudnék hosszan, szívből
Akkor könnyebb lenne.* [sirni,

*Ha ráborulhatnék,
Egy korhadt fejfára — messze idegenben,
Ugy kisírnám magam, úgy elpanaszolnám,
Hogy mért fáj a lelkem.*

*Hisz az elfojtott könny
Ott a szív mélyében égeti lelkemet
S a hosszú idővel oltani e tüzet
Nem lehet, nem lehet.*

Marjay Géza.

Nomen et omen.

Irta: Pap Lénárt.

(Folyt. és vége.)

Szóval az utat jól fölegyengették Bognár előtt.

Szeget ütött Mátyás kortes fejében ez a dolog: még inspektor lesz a német! — de már ezt nem engedi! Volt neki valami iskolátvégzett atyafia a megyeházán, akinek az volt a foglalkozása, hogy a tanácshoz érkezett magyar leveleket németre fordította. Ugyanis a német tanács urak ilyesfélékkel nem bajlódtak, hanem a tolmácsoló hivatalnak leküldték.

Ehez az atyafiához ment el Mátyás kortes s elmondta, mire akarta őt Wagner rávenni, s hogy a községben már is mit beszélnek Bognárról, azért tehát, ha valami olyasféle levél érkezik lefordítás végett, amelyben Bognárról esik szó, huzza-halassza annak elküldését, míg a választás meg nem történik.

— Épen érkezett ide olyasféle, hogy németre fordítsam, — szólt amaz előmutatva egy irást,

melyben meg volt írva, hogy ebben meg ebben a községben egy Bognár nevű ember van, aki összeküvést szervez, fegyvereseket gyűjt stb. Név nem volt aláírva.

— Ezt ugyan szépen megírták — szólt Mátyás, miután átolvasta; — nem is bánom, hogy ott hagytam a cudar németjét, bizonyosan tudom, hogy az ő műve.

— Hogy is hívják a te németedet?

— Wagner — felelt Mátyás.

— Wagner! Wagner! — gondolkozott a másik; egyszerre csak felragyogott a szeme — és Bognár ellen írja mindezeket? no majd meg fogja vele járni — szólt s elkezdett nevetni; — no csak menj haza öcsém, — rendén lesz a dolog.

— Hát a német?

— Hagyd csak! majd elmegy az ő kedve a vádaskodástól; az meg bizonyos, hogy inspektor nem lesz belőle.

Mátyás megnyugodva eltávozott, biz' nem értette a dolgot, ment korteskedni Bognár érdekében, gyűjtötte számára szorgalmasan a pártot, míg Wagner bizván levele sikerében félretett mident, s nevette, hogy milyen kavarodás lesz majd a községben, ha néhány nap múlva Bognárt „auf Verhör“ hívják, s nem is bocsátják haza legalább két hétig, ez alatt a vál sztás megtörténik, és ha sokan nem is szavaznak reá, mivel ellenjelölt nem lesz, ő foglalja el az előjárói széket. Ez olyan bizonyos, mint a kétszerkettő négy.

Hanem minden botnak két vége van!

Egy szép verőfényes napon, amint Wagner asztalánál ült, s egy öblös pipából bodor füstfelleget eregetve a kalendáriumban számítgatta, hogy milyen távolra van még a választás, belépett egy tetőtől-talpig felfegyverkezett vasas, s katonásan megállva az ajtóban, nagy piros pecsétes levelet vett ki tarsolyából s átnyújtotta Wagnernek.

— Adressat: Wagner!

A címzett örvendezve vette át: valami megdicsérés felsőbb meghagyásból, előléptetés, vagy rendjel? gondolta s felbontotta — Nagy ákómlákom betűk nyújtózkodtak felé a papirlapról, még pedig ékes német nyelven írva, melynek rövid tartalma az volt, hogy azonnal fáradjon a tanács elé, ellenkező esetben baj lesz.

A vasas is tudomással birt a levél tartalmáról, mert Wagner az utra szükséges dolgokat

összeszedte, kivett börtarsolyából egy hoszu pecsétviaszot, meg egy darab kócmadzagot s aztán annak rendje és módja szerint pecsétet ütött az ajtófél fájára, oda ugyan pecsétörés nélkül senki be nem mehet.

Wagner s a vasas egyenesen a kormányzó elé mentek, aki abban az időben mindenféle ügyben intézkedett; tartotta a cenzort, a finánczokat, szedte az adót. — A nagy szobában, hová beléptek, volt egy nagy széles szekrény, egy nagy tölgyfa asztal, rajta egy óriási kalamáris, mellette egy szék s ezen egy kövér, veres nyaku ur, ki épen azon igyekezétt, hogy egy legyet, amely elég szemtelen volt ő méltósága orrára és nyakára több ízben reászállani — légycsapójával agyon csapjon.

A vasas ennek jelentette be Wagner megérkezését

— Hans Wagner!

Erre az öreg rózsamatkás ur, akit máskülönben Rothkopfnak hívtak, a légy üldözésével felhagyott.

— Ahá! — szólt vészjóslólag — ein Rebell Kossuthhund, hát kontrabont csinálni, lázadni csatázni, háboruzni! — szólt egyfolytában s a haragtól arca még pirosabb lett, azután előszedett egy levelet, amelyet felolvasott előtte. Németül volt írva s elmondva benne, hogy Wagner fegyvereseket gyűjt, összeesküvést szervez — szórószóra a Wagner által küldött levél, amelyben Bognárt befeketítettte, csak hogy mig az magyarul volt írva, addig ez németül, s Bognár helyett Wagner volt a vádlott.

Megdöbbenve nézett Rothkopf urra, még beszélt is valamit, de ez nem hallgatott rá, sőt ijedségét a vád beigazolásának vette.

— Nix dajcs! három hónap dutyi! — szólt végre Rothkopf elfogva a legyet s diadalmasan tapodta szét. A vasas pedig engedelmeskedve a parancsnak, megragadta Wagner gallérját s vitte ki, elhelyezni nyirkos falak közé, hogy ott éljen száraz kenyéren, vizen s gondolkozzék rajta, hogy miért került oda.

Igy járt Wagner!

Az egész esetnek pedig az a nyitja, hogy a tolmács a Mátyás kortes atyafia, az egész iratot lefordította magyarra, még a nevet is Bognárt Wagnerre, mivel „wagner“ magyarul „bognár“-t jelent ez ennek a helyes fordítása, a következ-

ménye pedig az, hogy Wagner ült három hónapot nem Bognár.

De hát természetes.

Bognár pedig elfoglalta az előljárói széket anélkül, hogy Wagner ellene valamit tehetett volna.

Öregedünk.

*Fekete még hajam,
Nincs is ősz szál benne,
Arcom sem olyan még,
Mint ha öreg lenne.
Szemem sem beesett,
Megvan arcom pirja,
Kezem sem reszket még,
Mikor e sort írja.*

*És mégis öregszen,
Érzem jól és tudom,
Életem pályáját
Félig be sem futom.
Mikor nem leszen már
Semmi, amért éljek,
Ifju lesz a külsőm
S öreg lesz a lélek.*

*Hazudik a külsőm,
Hamis képet mutat,
Nem tükrözi vissza
Híven az elmúltat,
Csak sejteti titkon,
Bár hajam még ében
Az a mély barázda,
Homlokom völgyében.*

*Kedvenc kis kertemben,
Minden, mint volt régen,
De benne sem lelem
Már gyönyörűséget.
Emitt szép rózsáim,
Ott a jácint virág,
Vajjon ki változott,
Én-e, vagy a világ?*

*Rácsos kis ablakom
Befutotta komló,
Szép zöld régi hajtás
Magasról leomló.
Ezt mindig szerettem;
Sirt, zizegett lombja,
Ha kinzott a bánat,
Gondom volt a gondja.*

*Hányszor eltakartam
Fejem benne mélyen,
S ketten virrasztottunk
Át a sötét éjen.*

*Hogy vigasztalt sokszor
Reményzöld levele,
Hányszor beszélgettem
Jólesőn el vele.*

*Gyakran hí még most is
Lombja suttogása,
Hogy elbeszélgettünk
Bámulva egymásra.
Oda megyek hozzá
És ő reám borul,
S ha egy könnyet ejtek,
Egy levélre lehull.*

*Hej, de minden ősszel
Sűrű lombja ritkább,
Nincs már oly szép zöldje,
Szár az galy az inkább.
Öregsünk hü társam,
Meddig lesz itt helyünk?
Pihenni vágyasz te is,
No majd csak felleljük.*

*Külsőm olyan, mint rég,
Hej, de én jól érzem,
Átváltoztam én már
Lelkemből egészen,
Szomorubb most minden
Akármerre járok,
Pusztulnak lelkeimből
A szép ideálok.*

Fényes Jenő.

Mert ő volt az a . . .

„Mert ő volt az a zimberi zombori szép asszony,
Jó asszony, rossz asszony!”

Huzatja már két nap óta Szentendrey Aladár. Közbe-közbe nagyokat sóhajt, mintha a szive akarna megrepedni. Senki sem meri megkérdezni, miért ez a bánat, de nem is kíváncsiak rá barátai, megelégednek az eredménnyel, a telt asztallal, közbe pedig gondolják, hogy elég nagy a feje a lónak, hadd busuljon.

— Hejh! hogy megcsalt a hütlen! De kiküldtem a vetélytársam, ha addig élek is és akkor jaj neki! Hiteget, csalogat, s mikor felbátorít a vallomásra, mikor elmondom neki, hogy szeretem, mikor meg akarom ölelni, kinevet. A kigyó! Így tesz biztosan a másikkal is! És az ura nem törődik vele semmit. Micsoda érzéketlen ember lehet! Hejh! ha cserélhetnék vele!

De minek hiteget, ha ily csunyán bánik velem? Nem akartam én sem megszojtetni, sem mást, csak láttam, hogy magányában vigasztal-

lóra van szüksége. Azt gondoltam, hogy teljesen megfelelek egy ily szerepre. És ez lett a jó akaratom vége.

De hogy is történt!? Magában volt otthon. Szinte láttam rajta, hogy örvend látogatásomnak. Vagy egy negyed óráig a szobában beszélgettünk bizalmasan, majd kimentünk a parkba sétálni. Karját kértem. Barátságosan simult hozzám, szinte az egész testem reszketett a gyönyörtől. Kétkedhettem ily előzmények után szeretetében? Nemde feljogosított ezzel arra, hogy szívem titkáról beszéljek? Mondjatok igazat!... Szóval elmondtam neki, hogy már első látása fölkelte érdeklődésem. Mint férjének jóbarátja, igyekeztem közelébe jutni. Elmondtam azt is, hogy mennyire fáj az nekem, ha látom, hogy ura elhanyagolja. Mindezekre nem válaszolt egy szót sem, de láttam az arcán, hogy tetszenek szavaim, jól esik az érdeklődésem. Felbátorodva folytattam tehát tovább. Megvallottam neki, hogy szeretem, hogy szívesen lennék magányában vigasztalója, hogy bármikor lesz rám szüksége, szólítson hűséges rabszolgájaként, ott termek, s minden intését parancsnak fogom tekinteni. Elmondtam azt is, hogy érte kész vagyok bármely küzdelmet megvívni. Kértem, hogy ő is mondja ki azt a szót, hogy szeret. Ezt is némán hallgatta végig, csak szemei lábadtak könybe, csak ajkai reszkettek idegesen. Sikerem egész bizonyosnak látván, át akartam ölelni. Ebben a pillanatban történt meg velem az a dolog, melyet örökké szégyelnem kell, melyért örökké haragudni fogok rá. Váratlanul kibontakozott karjaim közül és egy alapos pofont mért arcomra ..

Pedig tudom, hogy ő is csak adja a szentet, hogy ő sem veti meg a vigasztalókat. Elkéstem; ennyi az egész. Ne higgyetek fiúk az asszonynak, hamis, csalfa valahány. Ne bizzatok bennük soha. Ki tudja, kivel csalja meg az urát és adja a szentet, ha közeledsz hozzá, ha bátran beszélsz, az az eredmény, hogy úgy bárnak veletek, mint velem és titokban egy másikat bolondítanak el.....

Gyere cigány! huzd el az ablaka alatt érzéssel, hogy a szive szakadjon meg annak a csalfa asszonynak bánatában, ezt a nótát:

„Mert ő volt az a zimberi, zombori szép asszony,
Rossz asszony!”

Fráter Szabolcs.

Kávéházban.

*Ugy zajong itt e világ körültem,
Mindenik arc olyan idegen.
Pillanatra egy-egg nőta megkap,
S ábrándokba szövöm jelenem.*

*...„Fekete szem”... elhaló akkordja
Amint átzsibong a lelkemen:
Szememből egy fájó, nehéz könnycsepp
Hull a poharamba csendesen.*

Kósa Lajos.

A régi nóta.

*Valaki a szemközti házba'
Azt a bús nótát zongorázza.
Kikönyökölve ablakomba
Elábrándozva hallgatom,
Mint száll a régi dal akkordja:
„Mért is szeretlek oly nagyon?”...*

*S hogy zengő hangja a nótának
A csöndes légben felém árad,
Érzem, hogy lázban ég az arcom;
Lehajtom égő homlokom
És elhaló hangon sóhajtom:
„Mért is szeretlek oly nagyon?”...*

Rojthy Sándor.

Mikor Rojthy Sándor beleült az apjától örökölt birtokába, önkénytelenül is azon kezdett gondolkozni, hogy asszonyt kéne hozni az ősi kuriába.

Egyébiránt fiatal, alig 24 éves volt. Ráért volna még házasodni. De akár merre hánya-vette a dolgot, odajutott, hogy nem lehet az ember egyedül egy ilyen falusi labirintusban... asszony kell a házhoz, aki gyengédségével, szelid mosolyával, paradicsommá varázsolja ezt a vén, mogorva kastélyt.

Leült egy fotelba s egészen átadta magát a múlt idők emlékeinek. Eszébe jutott, hogy volt neki egy kedves, szép kis ismerőse, még mikor a várhelyi gazdasági akadémia hallgatója volt. Nem is nagyon régen. Marisnak hívták. Ott laktak a szomszédban. Az apja tekintélyes ügyvéd volt. Sok kellemes emlékü órát töltött náluk. Talán ezek az órák voltak életének legboldogabb idői. Ezt a lányt akkoriban nagyon szerette s most is úgy érezte, — mikor a házasság kérdése aktuálissá lett rá nézve, — hogy talán senki sem tudná boldogítani, csak ez.

Egyebként affelől is bizonyos volt, hogy a szép Maris is vonzódott hozzá. Hiszen mikor ez előtt két évvel elbucsuzott tőlük s közelebről Maristól, (Maris akkor még felhosszu ruhát viselt) és tréfásan megjegyezte: »eljövök én még egyszer magukhoz, de annak nagy oka lesz, virágot is hozok, patakmenti nefelejcsét, a maga virágját«, — úgy vette észre, hogy a leány megértette őt. Hiszen az az »örömmel várjuk«, — amit válaszként mondott — csak a látszat kedvéért volt többes számban mondva, azt úgy kellett érteni: hogy örömmel várom.

És Rojthy Sándor úgy értette. El is határozta, hogy legközelebb meglátogatja Marisékat a legkomolyabb szándékkal.

*

Már előre is boldognak érezte magát. Végig ment az elhagyott szobákon. Olyan jól esett neki elgondolni: milyen más lesz itt az élet, ha majd Maris az ő aranyos kis felesége lesz.

Abrándokra rendkívül hajló egyéniség volt S amint a boldog jövő képeit rajzolgatta magának egy kényelmes hintaszékben, elfogta a délutáni álmok. Aludt és álmódott... Éppen ott volt náluk s megkérte a kezét, de miért, miért nem? Maris ajka nem nyilott szólásra, csak tagadólag rázta szép fejét... Ez már kosár volt. ha az álmok országában adták is. Erre aztán fel is ébredt. Homloka gyöngyözött a verejtéktől.

* * *

Rendkívül lehangolta ez a furcsa álmok. Szerette volna magával elhíttetni, hogy nem ad az egészre semmit. Végre is nem fatalista, hogy egy ostoba álmoknak a legcsekélyebb jelentőséget is tulajdonítson. Mindamellet nem tudta azt fejéből kivenni. Izgatottan járt fel-alá szobájában s minél inkább igyekezett magát megnyugtanni, valami rossz lelkű démon annál inkább nyugtalanítá: »elkéstél már Rojthy Sándor! az a leány, akiről te álmodozol, másnak a felesége«.

Egyre nagyobb nyugtalantság vett rajta erőt. Hiába, az álmoknak mindig van valami jelentőségük. Elvégre is nincs benne semmi lehetetlen. Két év sok idő, azóta hosszú ruhát is kaphatott, férjhez is mehetett Maris... De hát akkor az ő boldogsága, még mielőtt megvalósulhatott volna, muló délibábként szétfoslott?... Nem!... ez lehetetlen... Maris még nem ment férjhez! Maris még

emlékszik a bucsuzásra, hiszen megértette...
örömmel várja őt... Igen! Maris az ő felesége lesz!

* * *

A következő pillanatban már fogatott. Délután 3 óra volt. Ha jól hajtát, még 4-re beér a nagyfaludi állomásra a 4 óra 8 perces vonathoz, ezzel pár órai utazás után Várhelyen van Mariséknál. Tehát még ma meg fogja látni őt s holnap már nyilatkozni is fog.

Magát teljesen megnyugtatta lépett könnyű kocsijára s maga vette át a gyeplőket. Az ostor meg pattogott kezében s a jó vérű lovak szélgyorsasággal vitték szerelmes gazdájukat.

Tíz perc alatt háta mögött hagyta szépfekvésü birtokát, egy negyedóra mulva felért az országútra. Innen már jól ki lehetett venni a távol Nagyfalud különböző templomainak tornyait. Mikor tajtékozó lovaival beért a nagyfaludi állomásra, többé nem is izgatta az álom. Egyedül Marisra, az ő szép Marisára gondolt, akit pár óra mulva meglát s holnap már az egész világ előtt a magáénak mond.

Ilyen s hasonló gondolatok közt lépett a pénztárhoz jegyet váltani. A jegyet egy csinos asszonyka kezéből vette, aki legnagyobb bánulatára néven szólította: Sándor, hát meg sem ösmer? Rojthy csak most nézett a kérdőre, akiben Marist, az ő egykori szép Marisát ismerte meg.

Rögtön eszébe jutott az álom... Vesztett boldogsága ott állott előtte, aki elmondta, hogy a tavasszal ment férjhez a nagyfaludi állomás főnökéhez s hogy férjét per passzió gyakran helyettesíti a pénztárnál.

Rojthy Sándor arca elhalványodott. Egy darabig szótlanul nézett a beszélőre. Aztán csak ennyit mondott: legyen nagyon boldog, Maris!

Felkereste indulófélnben levő kocsiját. Most azonban a hátulsó ülésre ült. S mig szeméből egy forró könnycsepp lopva alá futott, ujaival izgatóttan tépdeste zöld vasuti jegyét.

RÁCZ KÁROLY.

Megy a vonat...

I,

*Megy a vonat, kattog, zakatol,
Vár reám az Élet valahol.
Akáclombos falum integet,
Visszamennék, hajh! — de nem lehet.*

*Köröltem a tájék fut, rohan...
Lelkemben egy sötét árny suhan.
Megy a vonat kattog, zakatol,
Sír egy szőke kis lány valahol.*

II.

*Mikor látlak meg újra téged,
Mikor álmodom annyi szépet,
Mint mostan álmodám?
Mikor fogom kezéd, kezembe,
Mint most fogtam vágyva, remegve
Négy hosszú év után!*

*Elmult, letűnt az álmok álma,
A feledés bús, sűrű fátyola
Száll egy uton velem.
Közelg újra a küzdő Élet,
Mely annyi álmot, annyi szépet
Temet el csöndesen.*

III.

*Majd, ha kinyílnak az akácok,
Gondolatban Tehozzád szálllok.
Majd, ha hervadnak az akácok,
Gondolj reám, — ki messze járok.*

IV.

*Négy, vagy öt év letelik újra,
Mig arra fordul élttem utja.
Négy vagy öt év letelik szépen,
S te elfeledsz már akkor — régen.*

Lengyel Béla.

Színház.

Az ideai színiévad utolsó hónapja gazdag volt művészi eseményekben. Ha voltak hibái és hiányai a Zilahy regimének, az igazgató az idény végén valóságos bőkezűséget fejtve ki, igyekezett kárpótolni a közönséget, melynek köréből olykor-olykor panaszok merültek föl a műélvezetnek aránylag kevés volta miatt. A legkiválóbb művészek vendégszerepléseinek szinte szakadatlan sora volt az utolsó hónapban.

A nagyok közül is első helyen kell fölemlítenem Jászay Marit, a legnagyobb magyar tragikát, kinek vendégszereplése annál inkább eseményszámba ment, mert a nagy művésznő hosszú idő óta ez alkalommal lépett föl először vidéki színpadon. Elutazásom miatt 5 vendégszereplés közül csak háromban gyönyörködhettem, de egyetlen föllépése is meggyőzhetett volna arról, hogy a nagystilű művésznőt nem hiába nevezi az általános vélemény a drámai szerepek leghivatottabb interpretálójá-

nak. Mint Stuart Mária, mintaképe volt a fenséges női méltóságnak csodálatos terjedelmű hangja nagyszerűen adta vissza az érzések skálájának ezerféle vibrációt; Lady Windermere szerepében hatalmas, erőteljes hangyaga bámulatos hajlékonyságot mutatott a finom társalgási nyelv gyöngédségére s tanuságot tett arról, hogy nemcsak azokban a szerepekben utólérhetetlen művésznő, ahol szemének villámlásával s organumának erejével kell hatnia, hanem a természetes beszédmodor művészi ábrázolásának is alig lehet nála hivatottabb művelője. Essex gróf-ban Erzsébet királynő szerepét játszotta s ez alkalommal ismét más oldalról volt alkalma csillogtatni művészetét. A szerető nő és királynő lelki harcait csodálatos élethűséggel tüntette föl. Mimikája, taglejtése s testtartása épen úgy kifejezték, amit mondania kellett, mint mesteri hanghordozású szavai. Jelenetei közül egyiket sem emelhetjük ki a másik rovására: mindannyiban egyaránt nagy volt s mindannyi egy csodálatos egész klasszikus szépségű darabjaul tekinthető. Mellette kicsinyeknek látszottak Debrecennek különben derék és elsőrangú színészei. Mégis ki kell emelnem ezek közül Szakácsot, aki mint Leicester, de különösen, mint Essex gróf fényes bizonyágot tett arról, hogy intelligens és öntudatos színész, aki alapos tanulmányozás tárgyává teszi szerepeit, különösen klasszikus darabokban mindig megérdemelt nagy sikerei vannak. A Stuart Mária-ban Ternyei is művészi hévvel és lekésedéssel játszotta meg Mortimer szerepét.

A többi vendégszereplésről csak néhány szóval emlékezem meg. Pár este T. Halmi Margit, a debreceni közönség régi kedvence vendégszerepelt, akinek vendégszerepléseiből azt az impresziót merithette a közönség, hogy ő egyike a legközvetlenebb és legkedvesebben társalgó művésznőknek: természetes játéka a legképtelenebb szerepet is elfogadhatóvá teszi. A magyar ének-művészet két elsőrangú dicsőségének Vasquez grófnőnek és Szoyer Ilonkának vendégfelléptei óriási sikeréről szinte felesleges is beszélni; csak természetes, hogy a debreceni műértő közönség zajos ovációkban részesítette mindkettőjüket. Vasquez grófnővel együtt a Faustban Kertész Ödön is vendégszerepelt, kinek kellemes csengésű s nagy terjedelmű tenorja nagy tetszést avatott. Meg kell még emlékeznem P. Lukács Juliskáról, ki a „Bagdai hercegnő” címszerepében lépett föl

s a közönség valóságos tapsviharral jutalmazta hatásos játékát.

A vendégszereplések jegyében zárult tehát le a színi évad: a közönség, ha vissza gondol annak előnyeire és hátrányaira, most már így gondolkozhatik: „Ha a vége jó, minden jó!”

Ha az erdő fái között . . .

*Ha az erdő fái között
Hallgatagon elbolyongok,
Rámhajolnak szótlán, némán
A zizegő, rezgő lombok.*

*Köztük járva, könnyem árja
Megered egy bús emléken . . .
Árva lettem, árva vagyok . . .
Minek is már élni nekem??*

Kürtky Károly.

Könyvszemle.

Régi okiratok és levelek tára. Dr. Kardos Samu általános ismert és közkedveltségben álló folyóiratának április havi füzeté kiválóan érdekes és változatos tartalommal jelent meg. Különösen adattára gazdag ennek a füzetnek: e részében talán több érdekes levél és okirat van, mint az eddigi füzetnek bármelyikében. A füzet e részének tartalmából kiemeljük a következő cikkeket: Dr. Kardos Samu: Toldy Ferenc hátrahagyott és kiadatlan apróbb írásai. Dr. Barcsa János: Egykoru feljegyzések Kossuth Lajosról, Perczel Mórról és Szatmár városáról. Dr. Kardos Samu: Régi írók és államférfiak levelezése. Kardos Albert: Ismeretlen Kazinczy levelek.

Ifjusági hírek.

— **40 éves tanári jubileum.** Szép ünnepség színhelye volt e hó 15-én d. u. 5 órakor kollégiumunk díszterme. Nagytisztelű Balogh Ferenc teol. tanár ur tiszteletére gyűltek össze ekkor itt volt tanítványai, tanártársai és nagyszámu tisztelői; őt ünnepelték, abból az alkalomból, hogy tanári működésének 40 éves jubileuma elérkezett. Miután gr. Degenfeld József egyházkerületi világi elnök rövid, de hatásos beszédben kifejtette az ünnepség jelentőségét s azt megnyitottak jelentette ki. Ezután a főiskolai énekharéneke következett. Volt tanítványai nevében Biki Károly szatmári esperes lelkész köszöntötte föl az érdemekben megőszült tudóst, költőt lenyűgöző beszédben, megkapóan vázolván azt a szeretetteljes viszonyt, mely őket volt tanárjukhoz fűzte és fűzi még most is, egyttal átnyújtotta a volt és jelenlegi tanítványai gyönyörű emléktárgyát. Csiky Lajos teol. dékán, ki szintén tanítványa volt az ünnepeltnek, tanártársainak iránta való szeretetét s jókívánatait tolmácsolta, szónoki fordulatokban gazdag, szép beszédben. Dicsőfi József, egyházmegyei

főjegyző felolvasta kiváló egyéneknek és testületeknek a jubileumra küldött meleghangú leveleit és táviratait: — első helyet foglalja el ezek között egyházkerületünk ősz püspökének levele. Ezután Papp László szenior az akadémia ifjúsága szeretetét és jókívánatait fejezte ki magvas, talpraesett beszédben. Az ünnepelt igaz meghatottsággal köszönte meg a szeretet őszinte megnyilatkozásait. Visszapillantott hosszú tanári pályájára s méltó önérettel mondhatta el, hogy az képezi legnagyobb büszkeségét, hogy sohasem vezették önző érdekek a közpályán való szereplés közben. Nagy szeretettel emlékezett meg volt és jelenlegi tanítványairól s az ifjúsághoz intézett buzdító szavai bizonyára visszhangra találtak minden jelenlevő ifjú szívében. Az ünnepélyt a kántusnak Balogh Ferenc tiszteletére előadott énekszámra rekesztette be. Fogadja a tudós tanár ur e helyen a mi őszinte szerencsekívánatainkat is.

— **Nekrológ.** Két szomorú gyászsesetről kell hirt adnunk. Két ifjút ragadott el a halál a megszorodott szívű szülők karjaiból és a pályatársak baráti köréből. **Hajdu László** 1. éves joghallgató volt az egyik.

A tragikus véget ért ifjút nemcsak a szülők fájdalma, hanem az egész város társadalmának, az egész ifjúságnak a részvéte kísérte el utolsó útjára.

A másik ifju, aki oly korán, ifjúságának teljében végezte be rövid földi pályafutását: **Nagy Gyula** 1. éves hittanhallgató. Mindkettőjükben szeretett, rokonszenves tagját veszítette el akadémiánk ifjúsága. Áldás és béke lengjen poraik felett.

— **Sub auspiciis regis** avatták az összes jogtudományok doktorává Kovács Gábort, akadémiánk nagytudomány tanárát. Az ünnepélyes aktus április 24-én folyt le a kolozsvári egyetem aulájában, — amelyen a királyt Molnár Viktor államtitkár képviselte. Amikor tolmácsolni óhajtuk dr. Kovács Gábor urnak az ifjúság szerencsekívánatait, nem hallgathatjuk el azon tényt sem, hogy az ifjúságot nagy örömmel és bizonyos büszkeséggel tölti el ez a kitüntetés. A debreceni Protestáns Lapban olvastuk azt a kijelentést, hogy a főiskola vezetősége sok reményt fűz a kitüntetett ifju tanár működéséhez. Szabad legyen nekünk is hozzájárulni e reményhez. Mi is sokat várunk a dr. Kovács Gábor működésétől. Csakhogy a mi várakozásunk egészen más irányu. Hiszen dr. Kovács Gábor ur már is megmutatta, hogy hivatásának magaslatára igyekszik emelkedni, amikor nem elégedett meg azzal, hogy tantárgyai körén belül célszerű és tudományos értékű reformokat hozott be, hanem a szemináriumok föllállításával egyébképen is igyekezett az ifjúságban nagyobb érdeklődést, munkakedvet ébreszteni és a szétforgácsolt erőket egyesíteni. Ez örvendetes újításokhoz mi csak az elismerés szavait fűzhetjük. De hisszük, hogy dr. Kovács Gábor ur más tekintetben is jóakarója lesz az ifjúságnak. Hiszzük, hogy meg fogja érteni az ifjúság ideális törekvéseinek intencióit és barátja, pártfogója lesz azoknak. Ezzel a reménnyel és várakozással üdvözöljük őt e szép kitüntetés alkalmával.

— **A Főgimnáziumi Önképzőkör** május 6-án szép sikerű Bocskay emlékünnepelet rendezett. A nagyszámú közönség élvezettel hallgatta az élvezetes programot, amely a következő számokból állott:

1. „Jersze emlékezünk“ Farkas Andrásról. Karra alkalmazta Káldy Gyula. Előadta: a főgimnáziumi vegyeskar.

2. Megnyitó beszéd. Csürös Ferenc dr., az Önképzőkör felügyelő tanárától.

3. Egyveleg, Doppler Ferenc „Vanda“ című régi magyar tárgyú dalművéből. Előadta: a főgimnázium zenekör.

4. „Bocskay álma“. Pályanyertes költemény; írta: Szabó István 8. o., szavalta: Lovász László 6. o.

5. Emlékbeszéd. Bánóczi Béla 8. o. az Önképzőkör elnökétől.

6. „Örvéni Örsébet“. Melodráma, írta: Debreczeni István 8. o.; zenéjét vonósnegyesre szerző: Nagy Sándor a főgimnáziumi zenekör elnöke. Szavalta: S. Szabó Emma urleány; kísérték első hegedűn Nagel Sándor 6. o.; másod hegedűn Kányassy Jenő 8. o. mély hegedűn Vértessy István 7. o.; gordonkán Hajdu István 8. o.

7. „Egy mély seb — egy csókért“. Pályanyertes elbeszélés. Irta és felolvasta: Szabó István 8. o.

8. „Martinuzzi György halála“. Hegedüs-ének. Szövegét és dallamát szerző: Bodor Aladár. Hegedű kísérettel énekelte. Szücs Kálmán 8. o.

9. „Római dalmok a római ifjúsághoz“. Irta: Ábrányi Emil. Szavalta: Julow Jenő 6. o.

10. „Rákóci induló“. Előadta a főgimnáziumi zenekör.

— **A M. I. Ö. T.** márc. 31-én tartotta a szünet előtti utolsó gyűlését. A műsor legkiválóbb száma Lippe Árpád jh. szavalata volt. Rostand: Cyano de Bergerac c. romantikus színművéből adott elő részleteket melyek közül különösen az utolsó jelenet előadásán látszott meg a művészi kidolgozás. A társulat élvezetteljes, gyönyörködtető szavaltát első fokkal jutalmazta. Kuthy Sándor jh. Csokonai lírája c. pályanyertes dolgozatából olvasott fel egy részletet; felolvasásáért jegyzőkönyvi köszönetben részesült. Boros Jenő th. középsikerült szavalata után Rácz Károly th. olvasta fel Rojthy Sándor c. elbeszélését. A társulat folyékony stílusára és az ügyes kidolgozásra való tekintettel jegyzőkönyvi köszönetben részesítette. Végül Tuba András th. szavalta el Nagy Vince Az én pályám c. költeményét. szavaltában nem volt elég színezés, de azért közvetlen, meleg előadását élvezettel hallgatta a társulat.

— **A H. Ö. T.** a szünet után máj. 2-án tartotta első gyűlését. Kosdy János 2. th. imádkozása után Erdős Károly 1. th. tartott élvezetes megírt felolvasást az erkölcsstan köréből, miért is a társulat jegyzőkönyvi dicsérettel jutalmazta. Gönczy Béla 2. th. predikálása után Tóth Kálmán 4. th. folytatta a múlt gyűlésen megkezdett felolvasását az imádkozásról. Felolvasásának ezen második része is nagyszámú forrásmunkák tanulmányozásáról tanuskodik, csak kár, hogy több helyen nagyon is merész s meg nem indokolt kijelentéseket tesz.

— **A M. I. Ö. T.** irodalmi pályázata május 1-én lejárt. Beérkezett összesen 16 darab pályamunka; 10 a szabad tárgy elbeszélésre, 4 drb a satírára 1 az irodalomtörténeteire. A művészeti kérdésre szintén 1. A pályaműveket 15-ig a bíráló bizottság tagjai az elnöknel átvehetik. 16-án bírálóbizottsági gyűlés, amelyen a műveket megbírálják. A bír. b. tagjainak erre felhívjuk a figyelmét!

— **Nyilvános nyugtázás.** A Debreceni Első Takarékpénztár a M. I. Ö. T. részére márc. 23-án 20 korona segélyt szavazott meg s jutattott hozzánk. Amikor köszönetünket az akadémiai igazgató egyszersmind felügyelő tanár ur által a D. E. T. igazgatóságának már kifejeztük, az összeget hirlapilag is nyugtázzuk s tudatjuk, hogy a szabad tárgy elbeszélésre hirdetett egyik pályadíj adtuk ki.

Debrecen, 1906 május 1.

Kocsis János,
elnök.

Szerkesztői üzenet.

N. G. urnak. Beküldött versei némelyikében érdekes eszmék vannak, de a kidolgozás gyöngösege miatt nem ütük meg lapunk színvonalát.